

Παράδειγμα σχεδιασμού διδακτικής ενότητας: ο σχεδιασμός της διδακτικής ενότητας «Stayman»

Στο προηγούμενο άρθρο μου παρουσίασα το διδακτικό πλαίσιο της διδασκαλίας του Μπριτζ στην Ελλάδα, ξεκινώντας από το χαρακτήρα του προγράμματος (πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων με φορέα την EOM), προχωρώντας στη μέθοδο διδασκαλίας («cards on the table» της Audrey Grant) και καταλήγοντας στο διετές αναλυτικό πρόγραμμα. Το αναλυτικό πρόγραμμα αποτελείται από τις διδακτικές ενότητες της ύλης, τους στόχους και τα μέσα που αξιοποιεί ο εκπαιδευτής. Πριν προχωρήσω σε παραδείγματα μικροδιδασκαλίας, σκέφτηκα ότι θα ήταν χρήσιμη η παρουσίαση ενός σχεδίου διδακτικής ενότητας (μέσα από το οποίο μπορούμε στη συνέχεια να επιλέξουμε κάποια θέματα μικροδιδασκαλιών).

Ήδη έχω περιγράψει τη δομή ενός σχεδίου διδακτικής ενότητας και επέλεξα το πρώτο τμήμα του 3^{ου} βιβλίου «Δημοφιλείς Συμβάσεις», δηλαδή τη σύμβαση Stayman, για να δούμε πως μπορεί να πάρει «σάρκα και οστά» αυτό το σχέδιο. Μία πρώτη παρατήρηση: αν ζητήσουμε από δέκα μαθηματικούς ή δέκα φιλόλογους να σχεδιάσουν την ίδια διδακτική ενότητα αυτό δε σημαίνει ότι θα παρουσιάσουν το ίδιο ακριβώς σχέδιο μαθήματος. Δεν υπάρχει ένας και μοναδικός τρόπος για να σχεδιάσεις ένα μάθημα, τόσο ως προς τη μορφή και τη δομή όσο και ως προς το περιεχόμενό του. Επίσης, αν δώσουμε το ίδιο σχέδιο μαθήματος σε δέκα εκπαιδευτές να το εφαρμόσουν στην αίθουσα, αυτό δε σημαίνει ότι θα κάνουν ακριβώς το ίδιο μάθημα (ας μην ξεχνάμε και την ομάδα εκπαιδευομένων και την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευτή, η οποία είναι μοναδική σε κάθε περίπτωση).

Μια δεύτερη παρατήρηση: ένα σχέδιο μαθήματος σπανίως είναι οριστικό (με την έννοια ότι θα κληθούμε να διδάξουμε πολλές φορές αυτήν την ενότητα και σε κάθε επόμενη προσπάθεια μπορούμε να διαφοροποιούμε προς το καλύτερο το σχέδιο μας). Έστω ότι αναλαμβάνω την ευθύνη να διδάξω φέτος την ενότητα που περιγράφω παρακάτω. Καταρτίζω το σχέδιο και προσπαθώ να το εφαρμόσω. Από αυτήν την προσπάθεια θα αποκομίσω χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία θα μου επιτρέψουν να αναδιαρθρώσω το σχέδιο μου, να το βελτιώσω πιθανότητα ενόψει της επόμενης εφαρμογής. Η εμπειρία μου από τη διδασκαλία μαθημάτων στη Μέση Εκπαίδευση δείχνει πως ακόμα και μετά από την 3^η ή και την 4^η χρονιά διδασκαλίας θα γίνουν κάποιες, μικρές έστω, βελτιώσεις του σχεδίου διδασκαλίας.

Ένα σχέδιο σαν το παρακάτω σε τι με βοηθάει; Με βοηθάει στο να διδάσκω σχεδιασμένα και να ελέγχω την πορεία του μαθήματος. Αν δεν υπάρχει αυτό το σχέδιο ή κάποιο παρόμοιο πώς ξέρω ότι δεν έχω ξεφύγει από το μάθημα; Από την ύλη; Από τους διδακτικούς στόχους; Με βοηθάει στο να τηρώ όλα τα προηγούμενα και στο να διατηρώ την πειθαρχία μου ως εκπαιδευτής αλλά και την πειθαρχία του κοινού (π.χ. δε θα παρασυρθώ να απαντήσω σε ερωτήσεις εκτός σχεδίου).

Η σχέση του σχεδίου διδακτικής ενότητας – σχεδίου μαθήματος και του βιβλίου ποια είναι; Ας θυμόμαστε πάντα πως το βιβλίο εμπεριέχει την ύλη που διδάσκουμε, η οποία ύλη στηρίζεται σε μια μέθοδο. **Μάθημα είναι όλα τα παραπάνω στοιχεία, μαζί με την προσπάθεια μιας ομάδας ανθρώπων – εκπαιδευομένων και του εκπαιδευτή τους στην αίθουσα!** Αν το βιβλίο είναι καλογραμμένο και σχεδιασμένο σωστά, τότε η μετατροπή της ύλης σε σχέδιο διδακτικής ενότητας είναι πολύ απλή. Θεωρώ ότι τα συγκεκριμένα βιβλία είναι και καλογραμμένα και σωστά σχεδιασμένα και μετατρέπονται με ευκολία σε σχέδια μαθήματος.

Μπορώ να διδάξω χωρίς σχέδιο διδακτικής ενότητας; Όσο πιο έμπειρος είναι ένας δάσκαλος τόσο λιγότερο χρειάζεται το σχέδιο διδακτικής ενότητας ή για να το θέσω διαφορετικά, τόσο λιγότερο αγκιστρωμένος είναι στο σχέδιο διδασκαλίας. Όσο πιο νέος και άπειρος είναι, τόσο περισσότερο το χρειάζεται. Σκεφτείτε το σχέδιο σαν ένα ταξίδι σε μια άγνωστη περιοχή, σε μια άγνωστη πόλη, θα χρειαστείτε κάποιο «εργαλείο» για να σας κατευθύνει.

Ποιο είναι το ελάχιστο τμήμα ενός σχεδίου μαθήματος που πρέπει να χρησιμοποιήσω; Οπωσδήποτε τους διδακτικούς στόχους της ενότητας, τα εποπτικά μέσα και μια βασική γραμμή στη διδασκαλία, τι θα πω στον πρόλογο, ποιο το κύριο κομμάτι της διδασκαλίας και πως θα ολοκληρωθεί το μάθημα.

Μπορώ να χρησιμοποιήσω τα σχέδια διδασκαλίας ενός συναδέλφου; Ή κάποια που βρήκα στο διαδίκτυο – το τελευταίο μάλλον δεν ισχύει για τους εκπαιδευτές του Μπριτζ. Φυσικά, αλλά πρέπει να τα μελετήσω, εύκολα θα βρω κάτι που δε μου ταιριάζει κι εύκολα θα προσθέσω κάτι που θεωρώ σημαντικό και λείπει από το σχέδιο που μου προσέφερε ένας συνάδελφος.

Ας περάσουμε στην παρουσίαση του σχεδίου που ετοίμασα ειδικά γι' αυτό το άρθρο. Χρειάστηκε να διαβάσω αρκετές φορές τη σχετική ύλη του 3ου βιβλίου (μεγάλο το όφελος αυτής της μελέτης για τον εκπαιδευτή), όπως και το «Άνοιγμα 1NT» του 1ου βιβλίου, ενότητα με την οποία συνδέεται ισχυρότατα η σύμβαση Stayman.

Σχέδιο Διδακτικής Ενότητας: βιβλίο 3^ο, «Δημοφιλείς συμβάσεις» - 1. Η σύμβαση Stayman

[σ.1 – σ.53]

* πρόβλεψη ολοκλήρωσης: δύο μαθήματα ή περίπου 5 ώρες διδασκαλίας.

		Περιεχόμενο – δραστηριότητες	Παρατηρήσεις
Πρόλογος	Τίτλος Ενότητας	«Η εφαρμογή της σύμβασης Stayman μετά από άνοιγμα 1NT»	* Να εξηγήσω – σε κάποιο σημείο - ότι η σύμβαση πήρε το όνομά της από τον Sam Stayman
	Στόχοι Ενότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Να βρίσκουν οι αρχάριοι εκπαιδευόμενοι το βέλτιστο συμβόλαιο μετά από άνοιγμα 1NT • Να διερευνούν οι εκπαιδευόμενοι την πιθανή ύπαρξη φιτ σε 4φυλλο μαζέρ • Να καθορίζουν το «πόσο ψηλά» και «πού» μετά τη χρήση της Stayman. • Να αξιοποιούν τη Stayman (α) είτε μετά από X των αντιπάλων (β) είτε μετά από παρεμβολή των αντιπάλων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς διαπιστώνω ότι η διδασκαλία πέτυχε τους στόχους της; Στο τμήμα της αξιολόγησης ...
	Σύνδεση με προηγούμενη γνώση / προηγούμενες ενότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση με το άνοιγμα 1NT (1^ο βιβλίο) και την εξέλιξη της αγοράς μετά από αυτό το άνοιγμα: i. όταν το ζευγάρι ανήκει σε μερικό σκορ, ii. όταν το ζευγάρι ανήκει στη Μανς, iii. όταν ο απαντών χρειάζεται περισσότερες πληροφορίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικό! Η εξέλιξη του μαθήματος εξαρτάται από το πόσο καλά θυμούνται / γνωρίζουν το άνοιγμα 1NT. Αν η ομάδα των εκπαιδευμένων δε γνωρίζει / θυμάται καλά το άνοιγμα 1NT μάλλον θα καθυστερήσει η ολοκλήρωση της ενότητας • ...
Κυρίως θέμα	Έννοιες και θεωρία της ενότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία: <u>Η σπουδαιότητα του 4-4 φιτ σε μαζέρ</u> . 	<ul style="list-style-type: none"> • ... σ.12-13 / χρήση της διανομής στη σ.12 ► να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι το 3NT πέφτει ενώ οι 4♥ βγαίνουν
		<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία: Η ιεραρχία των συμβολαίων Μανς μετά από άνοιγμα 1NT (4-4 σε μαζέρ / 3NT / 5♦ / 5♣) 	<ul style="list-style-type: none"> • ...
		<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία: Οι απαιτήσεις της σύμβασης (Straight / Normal) Stayman σε πόντους και κατανομή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρω ότι η Stayman είναι μια πετυχημένη και ευέλικτη σύμβαση που χρησιμοποιείται με διαφορετικούς τρόπους (να αφήσω να εννοηθεί ότι αργότερα θα εκμεταλλευτούμε τη Stayman ποικιλοτρόπως ...)
		<ul style="list-style-type: none"> • Έννοιες: μερικό συμβόλαιο / συμβόλαιο σε Μανς / συμβόλαιο σε ατού / συμβόλαιο ΧΑ / φυσική αγορά – συμβατική αγορά ή σύμβαση ή τεχνητή αγορά / cue bid / χέρια ομαλών κατανομών 	<ul style="list-style-type: none"> •
		<ul style="list-style-type: none"> • Έννοιες: προτασιακή αγορά (Invitational) / επιτακτική αγορά (forcing) / τελική αγορά (Signoff) ή «να παιχθεί». 	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορώ να γράψω κάποιες αγορές στον πίνακα και να ζητήσω από την ομάδα να τις χαρακτηρίσει.
	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	
Παρουσίαση της θεωρίας	<ul style="list-style-type: none"> • Μετά την επανάληψη του ανοίγματος 1NT, η διανομή της σ. 12, ακολουθεί η ιεραρχία των συμβολαίων, το φιτ 4-4, ο καθορισμός του «πού» και «πόσο ψηλά». Διαχωρισμός των φυσικών αγορών από τις συμβατικές αγορές. 	<ul style="list-style-type: none"> • (μετά την παρουσίαση της Stayman) <u>να γράψω στον πίνακα: «χρησιμοποιώ τη συμβατική αγορά 2♣ και όχι φυσικές αγορές!»</u> 	

Εποπτικά μέσα της ενότητας	<ul style="list-style-type: none"> Κατάλληλες διανομές / 1^ο & 3^ο βιβλίο / Κουτιά αγορών / Τράπουλες (σε χρώματα) / Πίνακας & Μαρκαδόροι / Αγοραστική κλίμακα 	<ul style="list-style-type: none"> Σκέψη: την αγοραστική κλίμακα μπορεί να την προβάλλει συνεχώς ο προτζέκτορας, έτσι θα εντυπωθεί στους εκπαιδευόμενους ο σημαντικότερος στόχος της διαδικασίας των αγορών, η εύρεση του σωστού συμβολαίου. 	
Τεχνικές διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> Ερωτήσεις – Απαντήσεις (κυρίως στην επανάληψη) / Ομάδες εργασίας (τραπέζια) / Διάλεξη (μικρής διάρκειας) / Συζήτηση. 	<ul style="list-style-type: none"> (η συγκεκριμένη ομάδα εκπαιδευομένων προτιμά / ανταποκρίνεται καλύτερα στην τεχνική ...) 	
Διάκριση περιπτώσεων	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman με χέρια για Μανς (10-15 πόντοι) 	<ul style="list-style-type: none"> σ.18-21 / αρχικά φτιάχνουμε το χέρι του Ν στο τραπέζι – συζήτηση - χρήση του βιβλίου – απορίες ... 	
	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman με προτασιακά χέρια (8-9 πόντοι) 	<ul style="list-style-type: none"> σ.22-24 / αρχικά φτιάχνουμε το χέρι του Ν στο τραπέζι – συζήτηση - χρήση του βιβλίου – απορίες ... 	
	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman με αδύναμο χέρι (0-7 πόντοι) 	<ul style="list-style-type: none"> σ.27-28 / αρχικά φτιάχνουμε το χέρι του Ν στο τραπέζι – συζήτηση - χρήση του βιβλίου – απορίες ... 	
	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman μετά άνοιγμα του αντίπαλου άξονα 1 σε χρώμα και παρεμβολή 1NT του συμπαίκτη μας. 	<ul style="list-style-type: none"> σ.25 / αρχικά φτιάχνουμε το χέρι του Ν στο τραπέζι – συζήτηση - χρήση του βιβλίου – απορίες / * Να ελέγξω αντιδράσεις για την παρεμβολή 1NT! 	
	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman μετά άνοιγμα του αντίπαλου άξονα 1 ή 2 σε χρώμα και παρεμβολή 2NT του συμπαίκτη μας. 	<ul style="list-style-type: none"> σ.26 / αρχικά φτιάχνουμε το χέρι του Ν στο τραπέζι – συζήτηση - χρήση του βιβλίου – απορίες / * Να ελέγξω αντιδράσεις για την παρεμβολή 2NT! 	
	<ul style="list-style-type: none"> Όταν ο απαντών έχει στην κατοχή του ♣: το κόστος της σύμβασης Stayman! (ανάλυση οφέλους – κόστους!) 	<ul style="list-style-type: none"> Να τονίσω την κατάργηση της φυσικής αγοράς 2♣. Τι θα γίνει όταν ο απαντών ξεχαστεί και αγοράσει φυσικό 2♣; Πιθανή ευκαιρία για συζήτηση επί κανονισμών. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Όταν ο απαντών έχει στην κατοχή του δυνατό χέρι με μινέρ: Πώς χειριζόμαστε ένα δυνατό χέρι (α) μονόχρωμο και (β) ένα χέρι που συνδυάζει μακρύ μινέρ και 4φυλλο μαζέρ. 	<ul style="list-style-type: none"> σ.31-32 / αρχικά φτιάχνουμε το χέρι του Ν στο τραπέζι – συζήτηση - χρήση του βιβλίου – απορίες ... 	
	Παρεμβολές – «παρενοχλήσεις» των αντιπάλων		
	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman μετά από Χ των αντιπάλων. 	<ul style="list-style-type: none"> Η αγορά 2♣ εξακολουθεί να δηλώνει τη σύμβαση Stayman 	
	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman μετά από παρεμβολή 2♣. 	<ul style="list-style-type: none"> Η συμβατική αγορά 2♣ (που χρησιμοποιήσαν οι αντίπαλοι) αντικαθίσταται από το «Double» ή «κοντρ» = Χ. 	
<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώντας τη σύμβαση Stayman μετά από παρεμβολή 2♦ ή υψηλότερα. 	<ul style="list-style-type: none"> Η συμβατική αγορά 2♣ (που έχει ξεπεραστεί από την αγορά των αντιπάλων) αντικαθίσταται από cuebid. 		
<ul style="list-style-type: none"> Παρεμβολή των αντιπάλων μετά τη χρήση της σύμβασης Stayman – Οι επιλογές του παίκτη που άνοιξε 1NT. 	<ul style="list-style-type: none"> 		
* (άλλο)			

Επίλογος	Αξιολόγηση της θεωρίας / ύλης	<ul style="list-style-type: none"> ● Διανομές εξάσκησης 1 ως 4. ● Ασκήσεις – Μέρη 1 ως 3. ● Ασκήσεις – Μέρη 1 ως 3. ● Να προταθούν ασκήσεις για διεκπεραίωση εκτός αίθουσας. 	
	Συμπεράσματα	<ul style="list-style-type: none"> ● Η περίληψη των σελίδων 38-39. 	

Στο σχέδιο αυτό υπάρχουν κάποια κενά (● ...) τα οποία ίσως χρειαστεί να συμπληρωθούν με την ολοκλήρωση του μαθήματος, ίσως όχι. Το σχέδιο μαθήματος το έχω τυπωμένο, μαζί μου στην αίθουσα και τσεκάρω την πορεία του μαθήματος, συμπληρώνω ιδέες και στοιχεία που προκύπτουν στη δυναμική διαδικασία της διδασκαλίας.

Πόσος χρόνος χρειάζεται για να φτιάξω ένα τέτοιο σχέδιο; Ο διπλάσιος χρόνος σε σχέση με το επόμενο σχέδιο διδασκαλίας! – δηλαδή, το πρώτο σχέδιο που θα συντάξω θα με ταλαιπωρήσει, στη συνέχεια όμως τα πράγματα θα γίνουν πιο απλά, πιο γρήγορα, πιο εύκολα. Και κάτι ακόμη: ένα σχέδιο σαν το προηγούμενο δεν πάει χαμένο, ακόμα κι αν κάποια στιγμή αλλάξει η μέθοδος διδασκαλίας (μάλλον η σύμβαση Stayman θα περιλαμβάνεται σε οποιαδήποτε μέθοδο διδασκαλίας).

Στο επόμενο άρθρο θα παρουσιαστεί μια μικροδιδασκαλία, η οποία θα επιλεγεί από το παραπάνω σχέδιο διδακτικής ενότητας.

Δημήτρης Παπασπύρου, Αγρίνιο 21 Ιουνίου 2015